

სხეულისა და ჯანმრთელობის ხელყოფისთვის მიყენებული არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურება

ნათია ტარტარაშვილი

საქართველოს დავით აღმაშენებლის სახელობის უნივერსიტეტის სამართლის მაგისტრი, ადვოკატი საერთო სპეციალიზაციით

საკვანძო სიტყვები: არაქონებრივი ზიანი, ანაზღაურება, ჯანმრთელობა

შესავალი

სამოქალაქო სამართალში უამრავი პრობლემა, იწვევს მეცნიერთა შორის დისკუსიას. მათ შორის ერთ-ერთია არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურება. საქმე ისაა, რომ საკითხთან დაკავშირებით არსებობს სხვადასხვაგვარი მოსაზრება, რის გამოც პრობლემის გადაწყვეტის მიმართ არაა ერთგვაროვანი მიდგომა.

ამასთან, აღსანიშნავია, რომ არამატერიალური ზიანის ანაზღაურების პრობლემა მოიცავს მრავალ საკითხს, როგორცაა თემის სამართლებრივი და სოციოლოგიური ასპექტები, მორალური ზიანის ანაზღაურების კანონით დადგენილი შემთხვევების სპეციფიკის განსაზღვრა, პირადი არაქონებრივი უფლებების დაცვის საშუალებები, ცილისწამების თუ შეურაცხყოფის მიმართ მოქმედი წესების ანალიზი და სხვა. თუმცა, ვინაიდან მათი სრულად წარმოდგენა ერთი სტატიის ფარგლებში ვერ მოხერხდება, აქ გამოიკვეთება პრობლემის რამდენიმე ასპექტი. სახელდობრ, კვლევის მიზანია, დადგინდეს საკითხის თეორიული საფუძვლები, რომლებსაც დიდი პრაქტიკული მნიშვნელობაც აქვთ.

ამ კუთხით, დასაწყისშივე პრობლემა იქნება შესწავლილი ტერმინოლოგიურ ქრილში, რათა გაირკვეს, რომელი ტერმინია სამართლებრივად უფრო ზუსტი – „მორალური ზიანი“, „არაქონებრივი ზიანი“ თუ „ფსიქიკური ზიანი“, რათა პრობლემის არსი სათანადოდ აიხსნას.

ამასთან, კონკრეტულად შესწავლილი იქნება სხეულისა და ჯანმრთელობის ხელყოფისთვის არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურების თავისებურებები. აქვე საგულისხმოა, რომ მორალური ზიანი თვალთუხილავი მოვლენაა და რთულია დამტკიცდეს, რომელი არაქონებრივი სიკეთის ხელყოფის შედეგია ფიზიკური ტკივილი ან სულიერი განცდა.

დასახელებული საკითხების დადგენის მიზნით, აუცილებელია მორალური ზიანის ანაზღაურების ფარგლებთან დაკავშირებით, საქართველოს კანონმდებლობის სპეციფიკის განსაზღვრა. რამდენადაც ცნობილია, პირადი არაქონებრივი უფლებები დაცულია საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის (შემდგომში – სსკ-ის) მე-18 მუხლით, რომლის თანახმად, დაზარალებულს შეუძლია, ქონებრივ ზიანთან ერთად, არამატერიალური ზიანის ანაზღაურებაც მოითხოვოს. ამასთან, არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნა შეიძლება წარმოიშვას როგორც პირადი არაქონებრივი უფლებების შელახვისას, ისე სხვა არამატერიალური სიკეთეების ხელყოფის დროს. თუმცა, ამავე დროს, დელიქტური პასუხისმგებლობის დაკისრებისთვის უნდა დადგინდეს პასუხისმგებლობის საერთო წინაპირობების ერთობლიობა, რომლებსაც განეკუთვნება: ზიანი, ქმედების მართლწინააღმდეგობა, მართლსაწინააღმდეგო ქმედებას და დამდგარ შედეგს შორის მიზეზობრივი კავშირის არსებობა, ასევე, ბრალი. აღსანიშნავია, რომ სსკ-ის 413-ე მუხლით დადგენილია მორალური ზიანის ანაზღაურების ფარგლები და არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურების შესაძლებლობა მხოლოდ კანონით ზუსტად გათვალისწინებულ შემთხვევებში, გონივრული და სამართლიანი ანაზღაურების სახით.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ამ კვლევის მიზანია, დადგინდეს არაქონებრივი ზიანის არსი, მორალური ზიანისათვის პასუხისმგებლობის საერთო საფუძვლები. აქვე უმნიშვნელოვანესია, სხეულისა და ჯანმრთელობის ხელყოფისას წარმოშობილი არამატერიალური ზიანის ანაზღაურების თავისებურებების შესწავლა.

1. არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურების საერთო საფუძვლები

1.1. არაქონებრივი ზიანის ცნება

არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურების ოდენობის განსაზღვრა სამოქალაქო სამართალში, ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი პრობლემაა. არამატერიალური ზიანის დადგენა რთულია, ვინაიდან, მისი არსებობა გარეგნულად გამოხატული არაა და მისი დადასტურება კონკრეტული მტკიცებულებებით, ზოგჯერ შეუძლებელია.

როგორც აღინიშნა, „აბსოლუტური უფლებების ხელყოფას, გარდა ქონებრივი ზიანისა, შესაძლოა, მოჰყვეს არამატერიალური ზიანი ან ორივე ერთად“.¹ აქვე საგულისხმოა, რომ ანგლო-ამერიკულ და ფრანგულ სამართალში, მორალურ ზიანში მოიაზრება სხვისი არაქონებრივი სიკეთეების და უფლებების ხელყოფა, გერმანულ სამართალში იგი უკავშირდება სულიერი მდგომარეობის დარღვევას. მისი ანალოგიური იყო მიდგომა რუსულ სამოქალაქო სამართალში.² თუ ავიღებთ ფრანგულ სამართლებრივ დოქტრინას, აქ არაქონებრივია ზიანი, რომლის ქონებრივი ეკვივალენტის მოძებნა შეუძლებელია. ინგლისურენოვან გამონათქვამებში არაქონებრივი ზიანი ასოცირდება ფსიქიკურ

1 იხ. ჩიკვაშვილი შ., 2003, პასუხისმგებლობა მორალური ზიანისათვის, თბილისი, 23.

2 იხ. Осаки К., 2009, Анатомия морального вреда классическая интерпретация морального вреда в англо-американском праве «Актуальные вопросы частногоправового регулирования», №3, 33.

ტანჯვასთან, დამცირებასთან ან შიშთან.³ ამ კუთხით, საერთაშორისო სამართალი უფრო ზოგადად განიხილავს არაქონებრივ ზიანს და მასში მოიაზრებს ზიანს, რომელიც დგება ფიზიკური პირის არაქონებრივი უფლებების ხელყოფის საფუძველზე, იურიდიული პირების საქმიანი რეპუტაციის შელახვისა და, ასევე, საერთაშორისო სამართლის ნორმების დარღვევის შედეგად.⁴

თავდაპირველი მოსაზრებით, მორალური ზიანი ასოცირდება მორალთან. თვით უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებაშიც აისახა, რომ „მოპასუხეთა მიერ გავრცელებული ცნობები ფაქტების შესახებ, აშკარად ლახავს (მოსარჩელის) პატივს, ღირსებას და საქმიან რეპუტაციას, ვინაიდან შეიცავს მტკიცებას მოსარჩელის მიერ კანონის, მორალური ნორმების დარღვევისა და უღირსი საქციელის ჩადენის თაობაზე“⁵ თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ ეს პოზიცია შორსაა მორალური ზიანის არსისაგან, რადგან იგი გულისხმობს სულიერ ტანჯვას და არა მორალური ნორმების დარღვევას. ამავე დროს, აღსანიშნავია, რომ ფიზიკური თუ სულიერი ტანჯვა, თავისთავად ეწინააღმდეგება ზნეობას და უფრო ამორალური ზიანია, ვიდრე მორალური. აქვე აღსანიშნავია, რომ იურიდიულ პირს არ შეუძლია სულიერი ტანჯვა განიცადოს. მხოლოდ მისი საქმიანი რეპუტაციის ხელყოფისას შეიძლება დადგეს არაქონებრივი ზიანი (სსკ-ის 27-ე მუხლის მე-5 ნაწ.).⁶ ამასთან, ტერმინი „მორალური ზიანი“ ეფუძნება სოციოლოგიური აზროვნების წესს, სამა-

რთლისთვის კი უფრო მნიშვნელოვანია მოვლენის სამართლებრივი ხასიათი. აღნიშნული ასპექტების გათვალისწინებით, კარგი იქნება, ნაცვლად „მორალური ზიანი-სა“, იურისპრუდენციაში გამოვიყენოთ ტერმინი „არაქონებრივი ზიანი“. იგი მოიაზრებს „ფიზიკურ და ზნეობრივ-ფსიქოლოგიურ ტანჯვას“. ზოგადი გაგებით, არაქონებრივ ზიანს განიცდის სამოქალაქო სამართლის სუბიექტი, უმეტესწილად, არამატერიალური სიკეთეების ხელყოფის გამო.⁷

ამდენად, ზიანის ერთ-ერთი სახეა არაქონებრივი ზიანი, რომელიც გამოიხატება დაზარალებულის ფიზიკურ ან სულიერ ტანჯვაში, მისი უფლებებისა და კანონიერი ინტერესების ხელყოფის გამო.⁸ არაქონებრივი ზიანი დგება ისეთი არამატერიალური სიკეთეების შელახვისას, როგორებიცაა: სიცოცხლე, ჯანმრთელობა, ღირსება, საქმიანი რეპუტაცია და ა.შ., ან სხვისი არაქონებრივი უფლებები.⁹ ამდენად, მორალური ტანჯვის დროს მართლსაწინააღმდეგო ქმედება, უნდა აისახოს დაზარალებულის შეგნებაში, რათა გამოიწვიოს ფსიქიკური რეაქციები და განცდები. განცდა, თავის მხრივ, შეიძლება გამოიხატოს შიშში, სიმორცხვის ან დამცირების გრძნობაში¹⁰.

მაშასადამე, მორალური ზიანის შინაარსს წარმოადგენს ადამიანის ფიზიკური ან სულიერი ტრავმა, რომელსაც, თავის მხრივ, ფულადი ექვივალენტი არ აქვს.¹¹

ასევე საგულისხმოა, რომ არაქონებრივი ზიანი სხვადასხვა მეცნიერების, მათ შორის იურისპრუდენციის, ფსიქოლოგიის, მედიცინის და ა.შ. შესწავლის საგანია. შესაბამისად, იგი განიხილება სხვადასხვა კუთხით:

3 იხ. Litvinoff S., 1977, Moral Damages, „Louisiana Law Review“, №1, 1.
4 იხ. Champogne A., 2015, Moral Damages Left in Limbo, McGill Journal of Dispute Resolution, სვეტი 1:2, 19.
5 იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკორტრების საქმეთა პალატის 2004 წლის 1 ივნისის გადაწყვეტილება საქმეზე № ას-168-465-04.
6 მორალური ზიანის არსიდან შეიძლება დავასკვნათ, რომ მორალური ზიანი შეიძლება მიადგეს მხოლოდ ფიზიკურ პირს, რადგან მხოლოდ ფიზიკურ პირს აქვს ფიზიკური და ზნეობრივი ტანჯვის განცდის უნარი და არა ისეთ სოციალურ ერთობას, როგორცაა იურიდიული პირი. იხ. ბარაბაძე ნ., 2006, მორალური ზიანის ანაზღაურებაზე უფლებამოსილი პირები, უურნალი „ადამიანი და კონსტიტუცია“, №2, 103.

7 იხ. ბიჭია მ., 2016, არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურების რამდენიმე ასპექტი, უურნალი „მართლმსაჯულება და კანონი“, №3 (51), 102.
8 იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლო, 2007, რეკომენდაციები სამოქალაქო სამართლის სასამართლო პრაქტიკის პრობლემატურ საკითხებზე, თბილისი, 77.
9 იხ. ქურდაძე შ., თოდუა მ., 2005, ცალკეული კატეგორიის სამოქალაქო საქმეებზე გადაწყვეტილებათა მიღების თავისებურებანი, თბილისი, 68.
10 იხ. ბარაბაძე ნ., 2012, მორალური ზიანი და მისი ანაზღაურების პრობლემა, თბილისი, 24.
11 იხ. ნინიძე თ., 1978, მორალური ზიანის პრობლემა სამოქალაქო სამართალში, უურნალი „საბჭოთა სამართალი“, №2, 45.

1. არაქონებრივი ზიანი მიიჩნევა გვა-რეობით ცნებად, რომელიც მოიცავს ზიანის ერთგვაროვან შემთხვევათა ჯგუფს, კერძოდ, როგორც ფიზიკურ, ისე სულიერ ტანჯვას
2. არამატერიალური ზიანს მოიაზრებენ იურიდიულ კატეგორიად, რომელიც წარმოადგენს კონკრეტული დელიქტის შედეგს, რის გამოც, მისი წარმოშობა ყოველთვის უკავშირდება დელიქტს. ამიტომ, მორალურ ზიანში მოიაზრება იურიდიული ზიანიც და იგი ყოველთვის დგება სამართალდარღვევის საფუძველზე
3. ამასთან, ცალკე წარმოდგენილია არაქონებრივი ზიანი, როგორც მრავალკაუზალური მოვლენა, რომელიც სხვადასხვა არამართლზომიერი ქმედების (დელიქტის) შედეგია
4. გარდა ამისა, არაქონებრივი ზიანი შეიძლება გარეგნულად სხვადასხვა ფორმით გამოვლინდეს. კერძოდ, „ჰედონისტური ზიანი“ შეიძლება გამოიხატოს სხვადასხვა სიმპტომში, მაგალითად ყნოსვისა და გემოს შეგრძნების დაკარგვაში. ასევე, ემოციური ტანჯვა შეიძლება გამოიხატოს სხვადასხვა სიმპტომში
5. არამატერიალური ზიანის სუბიექტი, შესაძლოა, იყოს ფიზიკური და იურიდიული პირი; შესაბამისად, ეს ზიანი შეიძლება მიადგეს არა მხოლოდ ფიზიკურ პირს, არამედ იურიდიულ პირსაც
6. გარდა ამისა, არაქონებრივი ზიანი განიხილება სამედიცინო მდგომარეობადაც, რომელიც მჭიდროდ უკავშირდება უშუალოდ პიროვნებას, რადგან ფიზიკური პირის სულიერ ტანჯვას და ტკივილს ეხება
7. ცალკე გამოყოფენ არაქონებრივ ზიანს, რომელიც ფილოსოფიურ კონსტრუქციად განიხილება და გამოიხატება სუბიექტების არაემოციურ, დეპერსონიფიცირებულ დანაკარგში. აქ მოიაზრება იურიდიული პირებისათვის მიყენებული ზიანი.

შესაბამისად, ემოციური ზიანი შეიძლება მიადგეს მხოლოდ ფიზიკურ პირს. რაც შეეხება არაემოციურ ზიანს, ის შეიძლება მიაყენონ როგორც ფიზიკურ, ისე იურიდიულ პირს და სხვა ხელოვნურ წარმონაქმნს.¹²

მაშასადამე, არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურება მრავალასპექტიანი პრობლემაა. არამატერიალური ზიანი განიხილება სხვისი სიკეთის ბრალეული და არამართლზომიერი მოქმედების არასახარბიელო შედეგად.¹³

ასევე აღსანიშნავია, რომ პირადი არაქონებრივი უფლებები მიიჩნევა ადამიანის ბუნებით განუყოფელ უფლებებად, რომელთა გადაცემა მემკვიდრეობით ან ხელშეკრულებით მესამე პირებისთვის, შეუძლებელია. სწორედ ამ უფლებების ხელყოფა იწვევს არაქონებრივი ზიანის წარმოშობას და აქედან გამომდინარეობს ზიანის არამატერიალური ხასიათი.¹⁴ პირადი არაქონებრივი უფლებების ხელყოფის ისეთ შედეგს, რომელსაც მატერიალური შინაარსი და ღირებულებითი ფორმა არ აქვს, არის არაქონებრივი ზიანი,¹⁵ თუმცა არამატერიალური სიკეთის შელახვას შეიძლება მოჰყვეს ქონებრივი ზიანიც ან პირიქით, მატერიალური სიკეთის ხელყოფით დადგეს არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურების საკითხი ან არაქონებრივი ზიანის კომპენსაცია განხორციელდეს მატერიალური ზიანისგან დამოუკიდებლად.¹⁶ არაქონებრივი ზიანი არის ხშირად უფრო მტკივნეული, ვიდრე მატერიალური ზიანი. ამასთან, ზიანის მორალური ხასიათი არაა დამოკიდებული ხელყოფილი ინტერესის თვისებაზე. აქ

12 об. Осаке К., 2009, Анатомия морального вреда классическая интерпретация морального вреда в англо-американском праве, “Актуальные вопросы частноправового регулирования”, №3, 27-28 34-35.

13 ბიჭია მ., 2017, გრიგოლ რუხილაძის სტატიის „მორალური ზიანის ანაზღაურება“ – ანალიზი, აქრნალი „სამართალი და მსოფლიო“, N8, 79.

14 об. Бабаджаян Е.Л., Умаров А.С., 2015, К вопросу о возмещении морального вреда, Журнал «Гражданское право», №4(69), 40.

15 об. ბარაბაძე ნ., 2012, მორალური ზიანი და მისი ანაზღაურების პრობლემა, თბილისი, 20.

16 об. ჩიკვაშვილი შ., 2003, პასუხისმგებლობა მორალური ზიანისათვის, თბილისი, 23.

ამოსავალია ის, რომ, ამ შემთხვევაში, დამდგარი შედეგი ვერ ფასდება მატერიალური თვალსაზრისით, რის გამოც ფულადი ფორმით გადმოუცემადია.¹⁷

1.2. ქმედების მართლწინააღმდეგობა

სამოქალაქოსამართლებრივი პასუხისმგებლობის დაკისრების ერთ-ერთი აუცილებელი წინაპირობაა ის, რომ განხორციელებული ქმედება იყოს მართლსაწინააღმდეგო. იურიდიულ ლიტერატურაში მართლსაწინააღმდეგო ქმედებად მოიხსენიებენ როგორც მოქმედი კანონმდებლობის საწინააღმდეგოდ ქმედებას, ისე ისეთ ქცევას, რომელიც, გარდა სამართლის ნორმების დარღვევისა, ხელყოფს კონკრეტულ პირთა თუ ორგანიზაციათა კანონით დაკულ უფლებებს.¹⁸ იურიდიული თვალსაზრისით, ქმედება შეიძლება იყოს როგორც მოქმედება, ისე უმოქმედობაც. მართლსაწინააღმდეგო მოქმედება, ესაა კანონით დადგენილი ნორმების დარღვევა აქტიური ქცევით, ხოლო მართლსაწინააღმდეგო უმოქმედობისას პირი ხელყოფს წესს, რომლითაც მას ევალება გარკვეული მოქმედების განხორციელება, თუმცა არ ასრულებს ამ ვალდებულებას. ამდენად, პირს მხოლოდ მაშინ დაეკისრება ზიანის ანაზღაურება, თუ დადგენილია სუბიექტური და ობიექტური გარემოებების ერთად არსებობა, რაც პასუხისმგებლობის დაკისრების საფუძველია, თუმცა მართლზომიერი მოქმედებით მიყენებული ზიანი არ ანაზღაურდება. ასეთია, მაგალითად, აუცილებელი მოგერიება. მაგრამ, გარკვეულ შემთხვევებში, კანონი უშვებს ანაზღაურების შესაძლებლობას უკიდურესი აუცილებლობისას.¹⁹ აქვე საგულისხმოა,

რომ მართლწინააღმდეგობა არაა დამოკიდებული იმაზე, აცნობიერებდა თუ არა პირი მის მოქმედებას (გარდა კანონით დადგენილი შემთხვევებისა), არამედ ამ შემთხვევაში გადაწყვეტია ის შედეგი, რაც დადგა. მაშასადამე, ქმედება შეიძლება ჩაითვალოს მართლსაწინააღმდეგოდ მაშინ, როცა პირი ხელყოფს სხვის უფლებებს და ამასთან ერთად არღვევს სამართლის ნორმებსაც.²⁰

1.3. მიზეზობრივი კავშირი

არამატერიალური ზიანისათვის სამოქალაქოსამართლებრივი პასუხისმგებლობის დასაკისრებლად. კანონით გათვალისწინებული აუცილებელი პირობაა მიზეზობრივი კავშირის დადგენა კანონსაწინააღმდეგო ქმედებას და დამდგარ ზიანს შორის. მიზეზობრივი კავშირი სამართალდარღვევის და ზიანის ანაზღაურების ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ელემენტია, რომელიც ქმედებას და დამდგარ ზიანს შორის უნდა დადგინდეს.²¹ იურისპრუდენციაში მიზეზობრივი კავშირის მრავალი თეორია არსებობს, თუმცა პრაქტიკაში უფრო მეტად გამოიყენება პირდაპირი და არაპირდაპირი მიზეზობრივი კავშირის თეორია. აღნიშნული თეორიის თანახმად, მიზეზობრივი კავშირის დადგენისას, აუცილებელია მოვლენებს შორის ობიექტური კავშირის არსებობა. ამ შემთხვევაში, უმნიშვნელოვანესი მოვლენებს შორის აუცილებელი კავშირის დადგენა, სადაც ერთი მოვლენა წინ უსწრებს მეორეს და მისი წარმოშობის თანმდევი მიზეზია.²² აუცილებელია, რომ კანონსაწინააღმდეგო ქმედება წინ უსწრებდეს დროში დამდგარ ზიანს და მის უშუალო შედეგს

17 იხ. რცხილაძე გრ., 1928, მორალური ზიანის ანაზღაურება, ურნალი „საბჭოთა სამართალი“, №4, 80.
18 იხ. Табушников А. Т., 2007, Институт компенсации морального вреда в российском гражданском праве, Белгород, 40-41.
19 იხ. ხარაზი ი., კვინიკაძე ქ., 2016, კანონისმიერი ვალდებულებითი ურთიერთობები, თბილისი, 392.

20 იხ. ბიჭია მ., 2016, კანონისმიერი ვალდებულებითი ურთიერთობები, თბილისი, 233.
21 იხ. ჯორბენაძე ს., საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის ონლაინ კომენტარი, gccc.ge, 08.02.2015. მუხლი მე-18, ველი 92.
22 იხ. კვანტალიანი ნ., 2012, მიზეზობრივი კავშირის დადგენის პრობლემები სამედიცინო მუშაკის მართლსაწინააღმდეგო ქმედებას და პაციენტისათვის მიყენებულ ზიანს შორის, ურნალი „მართლმსაჯულება და კანონი“, №2(33), 7.

წარმოადგენდეს. არაქონებრივი ზიანი-სათვის სამოქალაქო პასუხისმგებლობა დგება მხოლოდ მაშინ, როდესაც ზიანი წარმოადგენს ზიანის მიმყენებლის კანონსაწინააღმდეგო ქმედების უშუალო შედეგს.²³ მიზეზობრივი კავშირი გულისხმობს, რომ ქმედება არის კანონსაწინააღმდეგო შედეგის ან კონკრეტული საფრთხის აუცილებელი პირობა, რომლის გარეშეც, ამგვარი შედეგი არ დადგებოდა ან ასეთი საფრთხე არ შეიქმნებოდა.²⁴

აუცილებელია, დაზარალებულის ფიზიკური ან სულიერი ტანჯვა პირის მართლსაწინააღმდეგო მოქმედების ან უმოქმედობის უშუალო შედეგს წარმოადგენდეს, რადგან, სხვა შემთხვევაში, არაქონებრივი ზიანი არ გამოიწვევდა სამოქალაქო პასუხისმგებლობას.²⁵

ამასთან, დაზარალებულისათვის ხშირად რთულია მტკიცება, კონკრეტულად რომელმა მართლსაწინააღმდეგო ქმედებამ გამოიწვია მისი ფიზიკური ან სულიერი ტანჯვა. ამიტომ აუცილებელია, კონკრეტული ფაქტების დასადგენად, დაინიშნოს სასამართლო-სამედიცინო, სასამართლო-ფსიქიატრიული და სასამართლო-ფსიქოლოგიური ექსპერტიზა,²⁶ თუმცა თუნდაც სასამართლო-სამედიცინო ექსპერტიზის დასკვნა რომ არსებობდეს, მიზეზობრივი კავშირის დადგენა საკმაოდ რთულია და, ხშირ შემთხვევაში, შეუძლებელიც, რადგან პრაქტიკაში იშვიათია ექსპერტის კატეგორიული დასკვნები.²⁷

1.4. ბრალი

არაქონებრივი ზიანისთვის სამოქალაქო სამართლებრივი პასუხისმგებლობის დასაკისრებლად, შემდეგი პირობაა პირის ბრალეულობის საკითხის დადგენა.²⁸ პირის მოქმედება ბრალეულად მაშინ განიხილება, როდესაც მას სრულად გაცნობიერებული აქვს ამ ქმედების მართლსაწინააღმდეგობა და სურს ან არ სურს სხვა პირისთვის ზიანის მიყენება, მაგრამ წინდახედულობის ნორმის გაუთვალისწინებლად, არღვევს როგორც კანონისმიერ, ისე სახელშეკრულებო ვალდებულებას.²⁹ თანამედროვე სამოქალაქო სამართალი ბრალის ცნებას განსაზღვრავს სამოქალაქო ბრუნვის ჩვეული ყურადღებიანობის მოთხოვნათა დაცვაზე დაყრდნობით. სამართალში ბრალი შეიძლება გამოვლინდეს განზრახვისა და გაუფრთხილებლობის ფორმებით. განზრახვაში მოიაზრება შემთხვევა, როდესაც ზიანის მიმყენებელმა იცოდა და სურდა დამდგარი შედეგი, ხოლო გაუფრთხილებლობა განიმარტება ზიანის მიმყენებლის მიერ სამოქალაქო ბრუნვის აუცილებელი წინდახედულობის ნორმების დარღვევად. ფრანგულ სამართლებრივ დოქტრინაში, ბრალეული ქმედება პირდაპირ უკავშირდება აკრძალულ მოქმედებას და გულისხმობს კანონით დაკისრებული მოვალეობის დარღვევას, ხოლო რუსულ სამართალში იმ აუცილებელი ზომების მიუღებლობას, რაც საჭირო იყო დამდგარი კანონსაწინააღმდეგო შედეგის ასაცილებლად.³⁰ ქართულ სამოქალაქო სამართალში არ გვაქვს ბრალის ცნება, რის გამოც გამოიყენება სისხლის სამართლის დებულება. აქ ბრალი განიმარტება, როგორც სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის ძირითადი საფუძველი და შეიძლება გამოვლინდეს განზრახვის

23 იხ. ჩიკვაშვილი შ., 2001, სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი მე-4, ტომი მე-2, 390.

24 იხ. ბარაბაძე ნ., 2012, მორალური ზიანი და მისი ანაზღაურების პრობლემა, თბილისი, 72.

25 იხ. ჯორბენაძე ს., საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის ონლაინ კომენტარი, gccc.ge, 08.02.2015 მუხლი მე-18, ველი 92.

26 იხ. ბარაბაძე ნ., 2012, მორალური ზიანი და მისი ანაზღაურების პრობლემა, თბილისი, 72-73.

27 იხ. კვანტალიანი ნ., 2012, მიზეზობრივი კავშირის დადგენის პრობლემები სამედიცინო მუშაკის მართლსაწინააღმდეგო ქმედებას და პაციენტისათვის იყენებულ ზიანს შორის, ჟურნალი „მართლმსაჯულება და კანონი“ №2(33), 11.

28 იხ. ხარაზი ი., კვინიკაძე ქ., 2016, კანონისმიერი ვალდებულებითი ურთიერთობები, თბილისი, 375.

29 იხ. ბიჭია შ., 2016, არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურების რამდენიმე ასპექტი, ჟურნალი „მართლმსაჯულება და კანონი“, №3 (51), 102.

30 იხ. ქოჩაშვილი ქ., 2009, ბრალი, როგორც სამოქალაქო სამართლებრივი პასუხისმგებლობის პირობა, „სამართლის ჟურნალი“, №1, 88.

ან გაუფრთხილებლობის სახით. განზრახვა განიმარტება, როგორც კანონით დაცული სიკეთის გაცნობიერებული ხელყოფა, როდესაც პირს სურს კანონსაწინააღმდეგო შედეგის დადგომა და სხვისთვის ზიანის მიყენება, ხოლო გაუფრთხილებლობა, კლასიკური გაგებით, წინდახედულობის ნორმების უგულვებელყოფაა.³¹ პირის ქმედება მართლსაწინააღმდეგოდ ჩაითვლება მხოლოდ ბრალის დადგენის შემდეგ, ვინაიდან, ბრალი მართლწინააღმდეგობას გულისხმობს.³² აღსანიშნავია, რომ სამოქალაქო სამართალში არაა განმსაზღვრელი ბრალის ფორმა პასუხისმგებლობის სიმძიმისთვის, ვინაიდან ბრალის ფორმების გამიჯვნას სამართლებრივი მნიშვნელობა ნაკლებად აქვს. შესაბამისად, სამოქალაქო სამართლებრივი პასუხისმგებლობა დადგება ბრალის ნებისმიერი ფორმის დადგენისას.³³

ქართულ სამოქალაქო სამართალში, შესაძლოა, გამოიყოს არამატერიალური ზიანის ანაზღაურების დაკისრების ორი სპეციფიკური შემთხვევა: 1. როდესაც სამოქალაქო პასუხისმგებლობა დგება ზიანის მიმყენებლის ბრალის მიუხედავად, მაგალითად, მომეტებული საფრთხის წყაროს გამოყენებით სიცოცხლის ხელყოფა ან ჯანმრთელობის დაზიანება, ასევე პირის უკანონო დაკავება და სისხლისამართლებრივ პასუხისმგებლობაში უკანონოდ მიცემა, ან ადმინისტრაციული სახდელის უკანონოდ შეფარდების გამო; მეორე, როდესაც პასუხისმგებლობა ეკისრებათ მშობლებს ან კანონიერ წარმომადგენლებს არასრულწლოვნის მიერ მიყენებული ზიანის გამო.

განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია მტკიცების ტვირთის პრობლემა, რადგან არის შემთხვევები, როცა არამატერიალური ზიანის მიმყენებლის ბრალი ივარაუდება, რაც იწვევს მტკიცების ტვირთის მოპასუხეზე გა-

დასვლას. მოსარჩელემ უნდა დაამტკიცოს არაქონებრივი ზიანის დადგომის ფაქტი, მის მიერ გაცდილი ფიზიკური ან სულიერი ტანჯვის არსებობა და კავშირი ზიანსა და დამდგარ ტკივილს შორის.³⁴ პირი გათავისუფლდება ზიანის ანაზღაურებისაგან, თუ დაამტკიცებს, რომ ზიანის წარმოშობაში ბრალი არ მიუძღვის, ანუ მოპასუხე ვალდებულია, დაამტკიცოს თავისი ბრალის არარსებობა.³⁵

2. სხეულის და ჯანმრთელობის ხელყოფა

საქართველოს კონსტიტუციის თანახმად, სოცოცხლე ადამიანის ხელშეუვალი უფლებაა და მას იცავს კანონი. სიცოცხლე და ჯანმრთელობა, ადამიანის უპირველესი უფლებებია და მათ ხელყოფას, შესაძლოა მოჰყვეს არაქონებრივი ზიანის მოთხოვნის უფლება და დადგეს მისი ანაზღაურების საკითხი. ჯანმრთელობა ადამიანის სხეულის ფიზიკური და სულიერი კეთილდღეობის მდგომარეობაა, რომლის ხელყოფა იწვევს ამ კეთილდღეობის დაკარგვას. ჯანმრთელობის უფლება აბსოლუტური ხასიათისაა და ყველა მესამე პირი ვალდებულია, თავი შეიკავოს მისი დარღვევისაგან.³⁶

სხეულის დაზიანება გულისხმობს გარეგან ზიანს, როდესაც ორგანიზმის შინაგანი ფუნქციის დარღვევით ზიანდება ადამიანის ჯანმრთელობა. დაზიანება შეიძლება იყოს ფიზიკური ან ფსიქიკური. ფიზიკური ზიანია, მაგალითად, დარტყმა, მოწამვლა, ხოლო სულიერ დაზიანებას მიეკუთვნება შოკის შედეგად მიყენებული ზიანი.³⁷ ჯანმრთელობის შელახვა უკავშირდება ადამიანის სხეუ-

31 იხ. ხარაზი ი., კვინიკაძე ქ., 2016, კანონისმიერი ვალდებულებითი ურთიერთობები, თბილისი, 376.
 32 იხ. ჯორბენაძე ს., სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, gcc.ge, 08.02.2015. მუხლი მე-18, ველი 89.
 33 იხ. ქოჩაშვილი ქ., 2009, ბრალი, როგორც სამოქალაქო სამართლებრივი პასუხისმგებლობის პირობა, „სამართლის ურნალი“, №1, 91.

34 იხ. ქურდაძე შ., თოღუა მ., 2005, ცალკეული კატეგორიის სამოქალაქო საქმეებზე გადაწყვეტილებათა მიღების თავისებურებანი, თბილისი, 75.
 35 იხ. ბიჭია მ., 2016, არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურების რამდენიმე ასპექტი, ურნალი „მართლმსაჯულება და კანონი“, № 3 (51), 102.
 36 იხ. ჩიკვაშვილი შ., 2003, პასუხისმგებლობა მორალური ზიანისათვის, თბილისი, 126.
 37 იხ. კროპოლოერი ი., 2014, გერმანიის სამოქალაქო კოდექსი, სასწავლო კომენტარი, გერმანულიდან თარგმნილია ზ. ჭეჭელაშვილის და თ. დარჯანიას მიერ, თბილისი, 627, ველი 3.

ლის ნორმალური ფუნქციის დაქვეითებას, რომელიც სულიერი, ფიზიკური ან გონებრივი მდგომარეობის დარღვევაში გამოიხატება.³⁸ სხეულის და ჯანმრთელობის ხელყოფა გამოიწვევს როგორც ქონებრივი, ისე არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის წარმოშობას დაზარალებულის მიერ. ამ შემთხვევაში, აუცილებელია მართლსაწინააღმდეგო ქმედებამ გამოიწვიოს ჯანმრთელობისთვის ვნების მიყენება, რომელიც საშიშია სიცოცხლისათვის. ფიზიკური ან სულიერი ტანჯვა შეიძლება იყოს მნიშვნელოვანი ან უმნიშვნელო. ამდენად, ეს გარემოებები უნდა იქნეს გათვალისწინებული სასამართლოს მიერ არაქონებრივი ზიანის ოდენობის განსაზღვრისას.³⁹ ჯანმრთელობის ხელყოფით მიყენებული არაქონებრივი ზიანი, შეიძლება მდგომარეობდეს სულიერ ან ფიზიკურ ტანჯვაში, რომელიც პირმა განიცადა შრომისუნარიანობის მთლიანად ან ნაწილობრივ დაკარგვის გამო, რაც გამოწვეულია მისი ჯანმრთელობის შერყევით, რომელიც, თავის მხრივ, მართლსაწინააღმდეგო ხელყოფის შედეგია.⁴⁰

სსკ-ის 408-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, თუ დაზარალებულს სხეულის ან ჯანმრთელობის დაზიანების შედეგად წაერთვა ან შეუმცირდა შრომის უნარი, მას უნდა აუნაზღაურდეს ზიანი ყოველთვიური სარჩოს გადახდით. ამასთან, სარჩოს სანაცვლოდ, შეუძლია მოითხოვოს კომპენსაცია, თუ არსებობს საამისო მნიშვნელოვანი საფუძველი. ჯანმრთელობის უფლების გარანტიას და დაცვას უზრუნველყოფს სსკ-ის 413-ე მუხლი, რომლითაც ჯანმრთელობა ადამიანისათვის დაბადებით მინიჭებულ არამატერიალურ სიკეთედ არის აღიარებული.⁴¹

აღსანიშნავია, რომ დაზარალებულს, სხეულის ან ჯანმრთელობის დაზიანების

შემთხვევაში, უფლება აქვს მოითხოვოს არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურება. საქართველოს უზენაესმა სასამართლომ განმარტა: „სამართლის მიერ დაცულ ერთ-ერთ სიკეთეს, რომლის ხელყოფის შედეგად დაზარალებულმა შეიძლება მოითხოვოს არაქონებრივი (მორალური) ზიანისათვის ანაზღაურება, წარმოადგენს ადამიანის ჯანმრთელობა. სხეულის დაზიანება ან ჯანმრთელობისათვის ვნების მიყენება ადამიანის სიცოცხლის იმგვარი ხელყოფაა, რომელიც დაზარალებულს არასრულფასოვნად და, ზოგ შემთხვევაში, არაშრომისუნარიანად აქცევს. სხეულის და/ან ჯანმრთელობის ხელყოფით გამოწვეული მორალური ზიანი, უშუალოდ, სამართალდარღვევიდან შეიძლება არც გამომდინარეობდეს, არამედ მისი თანმდევი შედეგი იყოს (როგორცაა უშედეგო მკურნალობა, ხანგრძლივი უმწეო მდგომარეობა, აქტიური ცხოვრების შეუძლებლობა, ცხოვრების წესისა და რითმის შეცვლა, მკურნალობის უშედეგობის გამო ცხოვრების ხალისის დაქვეითება, ნერვული დაძაბულობა, რაც პირს არასრულფასოვნების კომპლექსსა თუ სხვა ნეგატიურ განცდებს უყალიბებს), თუმცა, ასეთ დროს, სავალდებულოა, დასტურდებოდეს, რომ დაზარალებულის მორალური განცდები და სულიერი ტანჯვა სხეულისა თუ ჯანმრთელობის ხელყოფის შედეგია.“⁴² ამასთან, თუ არაქონებრივი ზიანი მიყენებულია ქონებრივ ზიანთან ერთად, მაშინ ორივე უნდა ანაზღაურდეს, ხოლო თუ მხოლოდ არაქონებრივი ზიანია მიყენებული, იგი ანაზღაურდება ქონებრივი ზიანის არარსებობის მიუხედავად.⁴³

ამდენად, საქართველოს კანონმდებლობით გარანტირებული და დაცულია ადამიანის სხეული და ჯანმრთელობა. მათი ხელყოფით ზიანის მიყენების დროს დაზარალებულს შეუძლია მოითხოვოს როგორც ქონებრივი, ისე არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურება.

38 იხ. ბიჭია მ., 2016, კანონისმიერი ვალდებულებებით ურთიერთობები, თბილისი, 183.

39 იხ. ჩიკვაშვილი შ., 2003, პასუხისმგებლობა მორალური ზიანისათვის, თბილისი, 127.

40 იხ. ბარაბაძე ნ., 2012, მორალური ზიანი და მისი ანაზღაურების პრობლემა, თბილისი, 180.

41 იხ. ჩიკვაშვილი შ., 2003, პასუხისმგებლობა მორალური ზიანისათვის, თბილისი, 125.

42 იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2015 წლის 28 სექტემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-452-431-2015.

43 იხ. ბარაბაძე ნ., 2012, მორალური ზიანი და მისი ანაზღაურების პრობლემა, თბილისი, 183.

არამატერიალური ზიანის მიყენება და-საწყისშივე არ ნიშნავს მის ანაზღაურებას. იმისათვის, რომ ჯანმრთელობის ხელყოფისას დამდგარი არაქონებრივი ზიანი ანაზღაურდეს, აუცილებელია, ერთი მხრივ, ჯანმრთელობა შეიღებოს, მეორე მხრივ, ამას მოჰყვეს სულიერი ტანჯვა. შესაბამისად, თუ ეს ორი წინაპირობა კუმულაციურად არსებობს, მაშინ არამატერიალური ზიანი განიხილება „კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევად“ და ექვემდებარება ანაზღაურებას.⁴⁴

ამასთან, არაქონებრივი ზიანის ოდენობას სასამართლო ადგენს პირის დარღვეული უფლებების ხასიათის, პიროვნებაზე ამ დარღვევის ნეგატიური როლის, ჯანმრთელობის დაზიანების ხარისხის და სხვა გარემოებების გათვალისწინებით. ერთ-ერთ საქმეზე საქართველოს უზენაესმა სასამართლომ აღნიშნა, რომ ვინაიდან მოსარჩელეს, მისი ასაკიდან გამომდინარე, მუდმივად მოუწევს სმენადობის აპარატის დახმარებით ცხოვრება, ეს ქმნის იმის ვარაუდს (პრეზუმფციას), რომ მიყენებული ზიანის შედეგად, მოსარჩელის ჯანმრთელობას მიადგა გამოუსწორებელი, მუდმივად ასატანი ზიანი, რასაც შედეგად მისი ბუნებრივად მოსალოდნელი სულიერი ტანჯვა და ძლიერი ემოციური სტრესი მოჰყვება. ამ შემთხვევაში, მნიშვნელოვანია სუბიექტის ასაკი, განცდილი ფიზიკური ტკივილი და დისკომფორტი, რაც ასოცირდება უარყოფით განცდებთან, ამგვარი მდგომარეობით გამოწვეულ ნეგატიურ პროცესებთან, ვინაიდან, არამატერიალური ზიანის ფუნქციისა და მისი პრევენციული ბუნების გათვალისწინებით, სამართლიანობის და გონივრულობის ფარგლებში, მართებულია, ფიზიკური პირისთვის მიყენებული ზემოაღნიშნული არაქონებრივი ზიანი ანაზღაურდეს.⁴⁵

საქმე ისაა, რომ აქ გასათვალისწინებე-

ლია არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურების ფუნქციაც, ვინაიდან ანაზღაურებას აქვს საკომპენსაციო ხასიათი, რადგან რესტიტუცია, ამ შემთხვევაში, გამორიცხულია და ფულადი ანაზღაურება ემსახურება დაზარალებულის ტკივილების შემსუბუქებას, ხოლო პრევენციული ფუნქციის მიზანია, ხელმყოფის დასჯით, მესამე პირების მხრიდან მართლსაწინააღმდეგო ქმედების ჩადენის თავიდან აცილება.⁴⁶

ამრიგად, არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურების უმთავრეს ფუნქციას წარმოადგენს, დააკმაყოფილოს დაზარალებული, ზემოქმედება მოახდინოს ზიანის მიმყენებელზე და თავიდან აიცილოს პიროვნული უფლების ხელყოფა სხვა პირების მხრიდან.⁴⁷ მათ დიდი მნიშვნელობა აქვთ პიროვნების დაცვის თვალსაზრისით.

დასკვნა

როგორც შესწავლილი მასალიდან დგინდება, არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურება, ქართული სამართლისათვის, ერთ-ერთი აქტუალური საკითხია, რადგან მის მიმართ არსებობს არაერთგვაროვანი მიდგომა. დასაწყისშივე აღსანიშნავია, რომ ვინაიდან ტერმინი „მორალური ზიანი“ უფრო მეტად მორალთან ასოცირდება და სოციოლოგიური აზროვნების წესს შეესაბამება, ხოლო იურისპრუდენციისთვის უმნიშვნელოვანესია მოვლენის იურიდიული ხასიათი, კარგი იქნება, ტერმინის „არაქონებრივი ზიანი“ გამოყენება.

არაქონებრივი ზიანი განიმარტება, როგორც ფიზიკური ან სულიერი ტანჯვა და ტკივილი, რომელიც არამატერიალური უფლებების მართლსაწინააღმდეგო ხელყოფის შედეგია. არაქონებრივი ზიანი მოიცავს ფიზიკურ ტკივილს ან სულიერ

44 ბიჭია მ., 2017, გრიგოლ რეხილაძის სტატიის – „მორალური ზიანის ანაზღაურება“ – ანალიზი, უურნალი „სამართალი და მსოფლიო“, N8, 85.

45 იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2019 წლის 11 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-669-2019.

46 იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს რეკომენდაციები სამოქალაქო სამართლის სასამართლო პრაქტიკის პრობლემებზე, 2007, თბილისი, 69-71.

47 იხ. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის გადაწყვეტილება საქმეზე № 2ბ/5775-15.

ტანჯვას, რომელსაც არ მოეპოვება ფულადი ექვივალენტი. ამასთან, არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურება სირთულეებთან არის დაკავშირებული, რადგან იგი თვალთ შილაგია და მისი მტკიცება და ფულადი ფორმით შეფასება, საკმაოდ პრობლემურია.

სსკ-ის მე-18 მუხლში კონკრეტულად არის ჩამოთვლილი ის სამართლებრივი სიკეთეები, რომელთა ბრალეული ხელყოფა წარმოშობს არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურების შესაძლებლობას. აღნიშნული მუხლი მჭიდროდ უკავშირდება ამავე კოდექსის 992-ე მუხლს, რომელიც ადგენს დელიქტური პასუხისმგებლობის ძირითად საფუძვლებს. ეს საფუძვლებია: ზიანი, მართლსაწინააღმდეგო ქმედება, მიზეზობრივი კავშირი და ბრალი. აღნიშნული მუხლები, ერთობლიობაში ქმნის არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურების საფუძვლებს მნიშვნელოვანი სამართლებრივი სიკეთეების ბრალეული ხელყოფისას.

თეორიის და პრაქტიკის ანალიზმა ცხადყო, რომ არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურების საკითხი იმპერატიულად არის განსაზღვრული კანონმდებლის მიერ. სსკ-ის 413-ე მუხლი მკაცრად ადგენს, რომ არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურება, შესაძლებელია მოთხოვნილ იქნეს მხოლოდ კანონით ბუსტად განსაზღვრულ შემთხვევებში გონივრული და სამართლიანი ანაზღაურების ფორმით. ამ კუთხით გასათვალისწინებელია, რომ ხელყოფილი უფლების რესტიტუცია მისი არაქონებრივი ხასიათის გამო, შეუძლებელია, თუმცა უმნიშვნელოვანესია, განხორციელდეს არაქონებრივი ზიანის

ანაზღაურება, რათა შესრულდეს დაზარალებულის მიერ განცდილი ტკივილების შემსუბუქების, პრევენციისა და სატისფაქციის ფუნქციები. სატისფაქცია დაზარალებულის მორალურ დაკმაყოფილებას გულისხმობს, კომპენსაცია არაქონებრივი ზიანის ფულადი ანაზღაურებაა, ხოლო პრევენცია ემსახურება დაცვას, რომ მომავალში სამართალდარღვევა თავიდან იქნეს აცილებული.

სსკ-ის 408-ე მუხლი შეიცავს სხეულის დაზიანების და ჯანმრთელობის დაზიანებისას, ქონებრივი ზიანის ანაზღაურების შესახებ სპეციალურ დანაწესს. ამ შემთხვევაში მიყენებული ზიანი, ექვემდებარება დელიქტური სამართლის ნორმებით ანაზღაურებას. ვფიქრობთ, ამავე კოდექსის 413-ე მუხლის მე-2 ნაწილი ზოგადად მიუთითებს სხეულისა და ჯანმრთელობის ხელყოფისთვის არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურებაზე. კარგი იქნება, კანონმდებელმა ბუსტად განსაზღვროს, რომ თუ სხეულის ხელყოფას მოჰყვება სულიერი ტრავმა ან უშუალოდ ჯანმრთელობას მიაღება ზიანი, დაზარალებულს შეეძლოს არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურება, ვინაიდან ადამიანი სხეულებრივი და არასხეულებრივი საწყისების ერთიანობაა. შესაბამისად, ადამიანის ფიზიკური და სულიერი კეთილდღეობა ქმნის ერთ მთლიანს. მსგავსი დაზიანება კი არა მხოლოდ ნეგატიურ ცვლილებებს იწვევს ადამიანის ორგანიზმში, არამედ ფსიქიკურ ტანჯვასაც და, შესაბამისად, უნდა ანაზღაურდეს არაქონებრივი ზიანიც. აღნიშნული დანაწესი უფრო გააფართოებს არაქონებრივი ზიანის ანაზღაურების წრეს.

COMPENSATION FOR IMMATERIAL DAMAGE DUE TO INJURY TO HEALTH

Natia Tartarashvili

*Master of Laws of David Agmashenebeli University
of Georgia, Attorney at law, General Specialization*

KEYWORDS: Immaterial damages, Compensation, Health

RESUME

Compensating the immaterial damage is a very problematic issue, since this type of damage is invisible and might be difficult to prove. It is also interesting to look at the terminology of the case, as the fact that the both – moral and non-pecuniary damage are used in jurisprudence, causes disagreement.

The aim of the given work is to establish sense of immaterial damages, basis of civil justice responsibility for immaterial damages and compensation for such damages due to bodily injury and damage to health. Problematic issues of a non-pecuniary damage will be examined by using normative-dogmatic and comparative legal methods, as well as, by analysis of visions of the leading scholars and that of case law.

It is recognized that the law protects absolute human rights, which are closely linked to personal non-property rights, resulting in immaterial damage. The analysis of Georgian civil law has illustrated that the principle of strict determination of damages is in force, in particular, according to paragraph 1 of the Article 413 of the Civil Code, non-pecuniary damage may be claimed only in the cases specified in law in the form of reasonable and just compensation. However, compensation for non-pecuniary damage must be taken into account, as restitution is excluded in this case and monetary compensation serves as the alleviation of suffering of a victim. The recommendation to extend the responsibility to delinquency is also presented with this regard.

NOTES:

1. See Chikvashvili SH., 2003. Liability for Moral Damages, Tbilisi, p. 23. (In Georgian)
2. See Anatomy of Moral Harm: Classical Interpretation of Moral Harm in Anglo-American Law, "Journal of foreignn legislation and comparative law", №3, p. 33. (In Russian)
3. See Litvinoff S., 1977. Moral Damages, „Louisiana Law Review“, №1, p.1. (In English)
4. See Champogne A., 2015. Moral Damages Left in Limbo, McGill Journal of Dispute Resolution, Column1:2, p.19. (In English)
5. See The Decision of The Civil, Entrepreneurial and Bankruptcy Chamber of The Supreme Court of Georgia of 1 June 2004 NAs-168-465-04. (In Georgian)
6. From the essence of moral damages, we can conclude that moral damages can only be inflicted on an individual, as only an individual is capable of experiencing physical and moral suffering, not social unity, such as a legal entity. See Barabadze N., 2006. Persons entitled to moral damages, "Journal of Man and the Constitution", №2, p.103. (In Georgian)
7. See Bichia M., 2016. Some Aspects on Compensating for Non-Property Damages, „Justice and Law“, №3 (51), p. 102. (In Georgian)
8. See Supreme Court of Georgia, 2007. Recommendations on Problematic Cases of Civil Law Practice, Tbilisi, p.77. (In Georgian)
9. See Kurdadze Sh., Todua M., 2005. The Peculiarities of Decision Making in Certain Cases, Tbilisi, p.68. (In Georgian)
10. See BarabaZe N., 2012. Moral damage and the problem of compensating it, Tbilisi, p. 24. (In Georgian)
11. See Ninidze T., 1978. Moral Damage in Civil Law, Journal "Soviet Law", №2, p. 54. (In Georgian)
12. See Osakwe K., 2009. Anatomy of moral harm classical interpretation of moral harm in Anglo-American law "Actual issues of private regulation" №3, p. 27-28 34-35. (In Russian)
13. Bichia M., 2017. Analysis of Grigol Rckhiladze's Work on "Compensating the Moral Damage", Journal "Law and World", N8, p.79.. (In Georgian)
14. See Babajayan E.L., Umarov A.S., 2015. On the issue of compensation for non-pecuniary damage, Civil Law Magazine, №4(69), p. 40. (In Russian)
15. See Barabadze N., 2012. Moral Damage and the Problem of Its Compensation, Tbilisi, p. 20. (In Georgian)
16. See Chikvashvili Sh., 2003. Liability for moral damages, Tbilisi, p.23. (In Georgian)
17. See Rcxhiladze Gr., 1928. Compensating Moral damage, Journal "Soviet Law", №4, p.80. (In Georgian)
18. See Tabunshikov A.T, 2007. Institute for Moral Worth Compensations at Rossiyskom Gradskom Pravda, Belgorod, p.40-41. (In Russian)
19. See Kharazi I., Kvinikadze K., 2016. Legal Obligatory Relationships, Tbilisi, p.392. (In Georgian)
20. See Bichia M., 2016. Legal Obligatory Relations, Tbilisi, p.233. (In Georgian)
21. See Jorbenadze S., Online Commentary of the Civil Code of Georgia, gccg.ge, 08.02.2015. Article 18, field 92. (In Georgian)
22. See Kvantalian N., 2012. Challenges of Establishing Causal link Between an Offence of a Medical Worker and Damage Caused to a Patient, Journal of Justice and Law, №2 (33), p.7. (In Georgian)

23. See Chikvashvili Sh., 2001. Commentary on the Civil Code, Book 4, Volume 2, p. 390. (In Georgian)
24. See Barabadze N., 2012. Moral Damage and the Problem of Its Compensation, Tbilisi, p.72. (In Georgian)
25. 25. See Jorbenadze S., Online Commentary of the Civil Code of Georgia, gccg.ge, 08.02.2015. Article 18, field 92. (In Georgian)
26. See Barabadze N., 2012. Moral Damage and the Problem of Its Compensation, Tbilisi, p.72-73. (In Georgian)
27. See Kvantaliani N., 2012. Challenges of Establishing Causal link Between an Offence of a Medical Worker and Damage Caused to a Patient, Journal of Justice and Law, №2 (33), p.11. (In Georgian)
28. See Kharazi I., Kvinikadze K., 2016. Legal Obligatory Relationships, Tbilisi, p.375. (In Georgian)
29. See Bichia M., 2016. Some Aspects On Compensating For Non-Property Damages, „Justice and Law “, №3 (51), p.102. (In Georgian)
30. See Kochashvili K., 2009. Fault-as a Condition of Civil Liability, “Law Journal”, №1, p.88. (In Georgian)
31. See Kharazi I., Kvinikadze K., 2016. Legal Obligatory Relationships, Tbilisi, p. 376. (In Georgian)
32. See Jorbenadze S., Online Commentary of the Civil Code of Georgia, gccg.ge, 08.02.2015. Article 18, field 89. (In Georgian)
33. See Kochashvili K., 2009. Fault-as a Condition of Civil Liability, “Law Journal” №1, p. 91. (In Georgian)
34. See Kurdadze Sh., Todua M., 2005. The Peculiarities of Decision Making in Certain Cases, Tbilisi, p.75. (In Georgian) ;
35. See Bichia M., 2016. Some Aspects of Non-pecuniary Damage, “Journal of Justice and Law”, № 3 (51), p. 102. (In Georgian)
36. See Chikvashvili Sh., 2003. Liability for moral damages, Tbilisi, p. 126. (In Georgian)
37. See Gropholler I., 2014. German Civil Code, Study Commentary, Translated from German by Chachelashvili Z., Darjanian T., Tbilisi, p. 627, field 3. (In Georgian)
38. See Bichia M., 2016. Legal Obligatory Relations, Tbilisi, p. 183. (In Georgian)
39. See Chikvashvili Sh., 2003. Liability for moral damages, Tbilisi, p.127. (In Georgian)
40. See BarabaZe N., 2012. Moral damage and the problem of compensating it, Tbilisi, p. 181. (In Georgian)
41. See Chikvashvili Sh., 2003, Liability for moral damages, Tbilisi, p.125. (In Georgian)
42. See the Decision of the Civil Chamber of the Supreme Court of Georgia of 28 Sep 2015 N-452-431. (In Georgian)
43. See Barabadze N., 2012. Moral Damage and the Problem of Its Compensation, Tbilisi, p.183. (In Georgian)
44. See Bichia M., 2017. Analysis of Grigol Rckhiladze’s Work on “Compensating the Moral Damage”, Journal “Law and World”, N8, p. 85. (In Georgian)
45. See the Decision of the Civil Chamber of the Supreme Court of Georgia of 11 Jul 2019 N 669. (In Georgian)
46. See Supreme Court of Georgia, 2007, Recommendations on Problematic Cases of Civil Law Practice, Tbilisi, p.69-71. (In Georgian)
47. See The Decision of the Tbilisi Court of Appeal of 16 Dec 2016 N2b/5775. (In Georgian).